

את פעולת הכתיבה של גבור החג. ביחוד משך את לב השומעים כספריו על אדות היי, אוציו והכונתו של האדם הגדול, כי כידוע הכיר המרצה את בן-יהודה היטב וזוהי מבאי ביתו התמידים בירושלם. בראשונה הביע את צערו על אשר הקהל העברי בחיפה היה בין האחרונים לחג את חג העברית ומיד נחן טעם נכון כי חיפה אינה עדין עיר עברית: הכל פה ערבי ונכרי, והמוסדות העבריים, בתי הספר, ואף הקלוב בעצמו אינם עבריים כלל. ולכן לא הרגיש הקהל הגלילי את הצורך הפנימי לחג את חג העברית.

אחר באר את מחותנו של החג הזה, ואמר כי לחג את חג החייה אין יכולים עדין משום שארץ-ישראל עדין לא שבה להחיה וכל מה שרכשנו לנו, עדין אנו ספקקים על אודות רכישנו הקרקעי והחומרי. אם הוא באמת קנינו הנצחי, בה בשעה שהשפה העברית היא שלנו ואיש לא יוכל לקחתה מאתנו... חג העברית הוא טבעי, הוא חרש ונתאים להיינו החרשים וביחוד כשיש לנו מספר יותר מעשרת אלפים איש בארץ-ישראל המדברים עברית!

אחר ספר את תולדותיו של בן-יהודה בעצמו, דבר על מאמרו הראשון ב"השחר" ועל פעולתו של המאמר הזה, דבר על התישבותו של ב"י בירושלם ועל החלטתו הנמרצה לרבור העברי, המרצה העיר על הטענה שרבים טוענים כי ישנם הרבה בלשנים וחוקרי לשון בישראל שעסקו בהרחבת הלשון העברית, וענה בהאגדה של ביצת קולומבוס אשר מצא החבולה פשוטה כדי להעמיד את הביצה על השלחן ותקע אותה על המלג. כן עשה גם בן-יהודה; הלך ודבר עברית ויצאה ושבורה והנה העברית עומדת וקומת והולכת ומתפתחת.

ספר המרצה על מלחמתו של בן-יהודה עם הקהל הירושלמי בעד הלשון וההשכלה, דב" על ה"צבי" ועל המאמר של חוזנו אשר השתמשו בו הרבנים להלשין עליו ולשיטתו כבית האסורים, אחר עבר אל המלון הגדול ותאר את גדל המפעל הזה ואת השיבות הרבה לשפתנו בהוג ובעתיד, תאר את מרצו הגדול של המהמר ועבודתו שאינה פוסקת למרות כל המכשולים החומריים ולמרות כל התנגדותם של הרבה מירודיו.

גמר את נאומו בקריאה ובכריכה לחיי בן-יהודה, והביע את תקווה כי בקרוב, אחרי דורות אחדים, יחג העם העברי את חג העברית ויהיה זה חג השפה שלנו ביתר מבעיות, ביתר מקוריות וביהר דברה פנימית.

הנאום נגמר בקריאות הידר ובשיר, התקוה". אחר דבר גם ה' בן-שנת בשם הספרדים ובדברים נמצאים ויפים תאר את ערך האדם הגדול ואת המהפכה שהולל כישובנו החדש ציר לפנינו את מצב החנוך והתברות לפני שלשים שנה, ואת מצבה עכשיו, את הקרמה שנעשתה כרבור העברי ובחזית השפה וכל זה, הגיד, — הודות לבן-יהודה.

הרכיבים האלה, שנאמרו בחמימות ובחם הלב, עשו פעולה יפה וכלם מחאו כף לדבריו אף יצאו במחולות ורקדו רקורים עכרים עד יותר מחצות.

ואז כשישנה כבר חיפה הנוצדית, חיפה המרמלית, את שנתה נשמע הר קול, "ההקוה" ו"חי בן-יהודה" באויר הוך של הקלוב העברי.

אפשר ש"הכרמל" יהרעם ויקצף על העברים החצופים שבאו להרגינו את טנוחת החיפאים לשעות שתיים או שלש בשירי ציון שלהם ובשעמם רקדוהם, אבל לא מפי ה"כרמל" אנו חיים ונס לא בן-יהודה.

הכרמלי

התבטאו אחרי-כן בטפריי המוסריים-פילוסופיים, שהוציא בתקופת-הזמן משנת 1880 עד שנת 1900. מזכרונותיו של מי שהיה לפנינו פרופיסור בקואן ע"ד הולסתו כחור תלמיד יוצא, כי עוד בימים ההם טפל הוא טפול מרובה בחשאלות הפילוסופיות היוחר עמוקות, ודעותיו ע"ד החיים החרירו אז את החברה, ה"ופה" הקואנית. לאחר בקרו את המכללה שלש שנים עזב את העיר קואן ושם ליסנאיה פוליאנה, פה בלה שלש שנים שלמות בשקירה על ספרי-מחקר ופילוסופיה ובשנת 1881 נסע לקואן בכרי להשהה במלחמת גודו-הרוסיס נגד עמי-ההרים הקואניים. החוד והיופי אשר שפכה הטבע על קואן וחיו בהוך הקואקים והחיליים הדרוקים מכל סימן של תרבות הקסימו את נפשו בהוקף מיוחה, בקואן שאב את נושאי ספריו היפים: "השבוי מקואן", "הקואקים", "ההתנפלות" ועיר, אשר הצמינו בעישר שירי וכידועתו העמוקה את לב האדם.

הספר הראשון, אשר יצא בו לפני קהל הקוראים חרוסיס היה "הילרות", הספר הזה, שנרפס בענת 1882 בהטוב שבירחונים הרוסיס של העת ההיא ב"הסובורניטינק", הסב אליו את תשומת-לב העולם הספרותי הרוסי, בשנת 1884 נמנה בין העובדים במפקד המ"כוי מסיבסטופול ואו השתהף בהגנה המפורסמת על מצודת "מלקוב" קורגאן, השתחפתו זו העשירה את הספרות הרוסית, בספריו חסיבסטופוליים" והחיליים, שבהם צייר את המלחמה עם כל בלהותיה ושעשו פרסיס לשמו בכל רוסיה, ככלות מלחמת-קרים עזב את עבודת-הצנא בכרי להקדיש את עצמו כולו לעבודתו הספרותית, במשך שלש שנים פרסם את הספרים: "הנחרות", "סיבסטופול באנוממו", שני ההוארים "שלש מיתות", "אשר-בית", "פוליקשקה", וכרונותיו של משרה בבית-מרוח".

בשנת 1880 התחיל עוסק ביצירת בית-ספר לעם, הוא העתיק מושכו ליסנאיה פוליאנה, שם יסד בית-ספר לעם ואז עתונו הפדגוגי האפורסם "יסנאיה פוליאנה", כתב ספרי למור בשביל העם וחבר המון ספרי-טקרא לעם, שהניח ביסודם הרבה רעיונות מצוינים, העבודה הזאת, שהקדיש את עצמו אליה בכל אש נפשו, קרעה איתו מעבודת הספרות, כמעט עשר שנים רצופות שהקה שירתו לגמרי, אבל אחר כך פרסם את הספר, אשר הגדיל את תהלת שמו הרחק, הרחק מעבר לגבולות מולדתו, זה היה

בהירחון "רוסקוויסטינק", הציור האמנותי המופלא הזה מימי מלחמת רוסיה בנפוליון, עורר ברוסיה, התלהבות מעוררת יראה הכבוד, לפי רגרי אחד המבקרים, מה שלא יכלה שום יצירה פפרותית לעורר. כעבור שנים טוענות, בשנת 1875, יצא הספר השני, "אנה קרינינה", התמונה המוארת של האהבה בכל גלויה, תמונת הדיקגיה של חוגי-הטשכילים ותמונת הששון החרישי של משפחה וישנה בפריס, — הרומאן אשר המריץ את מודניניוב לקרוא להולסתו בשם "גדול הסופרים הרוסיס".

משנת 1875 עד שנת 1882 לא כתב דבר בלתי אם קטע אחד בשם "דיקאבריסטיס", בתקופת העת הזאת של שבע נגמר בו אותו משפט של הסיסה, אשר המריץ אותו אח"כ להסתלק מכל הרגמות והאופנים של התרבות החרישה ולפנות אל הפילוסופיה של המיטה, במשך שבע השנים האלה, בקש את האמת וקרא את כל ספרי החוקרים והפילוסופים הקדמונים מיסדי-הדתות, או למד אצל המנוח שלמה זלמן מינור, רב בטוסקנדה, את הלשון העברית ואה הקבלה, והתחיל מתאחר עם העם הפשוט, בשנת 1882 נעשתה המהפכה בחייו הרחניים: הוא עזב את דרך היצירה האמנותית המהורה והתחיל כותב ספרי-מוסר לעם, להציק להתבוללות ההשכלה עם העם, שרק הוא לבדו הגהו חוק ובריא במוסרו וברוחו, וכתב את ספריו הפילוסופיים המפורסמים כמו "יודיו", "גמה אני מאמין?" ועוד, (סוף יבא)

חג העברית בחיפה

על המכתב הקצר בחיפה שפרסמנו מאהד גליונותינו הקורמים הופיף לנו, "הכרמלי" הפרשים האלה: סוף סוף נתעורר גם הקהל העברי בחיפה לחג את חג העברית! ואז נכור החג — אליעזר בן-יהודה, אל "קלוב הפועלים" נאסנו כמוב"ש אור ליום י"ח חשון כמאה איש צעירים וצעירות כהפועלים וקצת גם יהוד הושכי העיר ויטלאו את אולמו הצר של הקלוב כדי לשמע מי היא בן-יהודה ומה עשה האיש הזה בערנו? וכמו חסיר כן גם הפעם הוזמן מר י קרניאל לשאת את נאומו וצריך להודות כי הפעם הזאת טלא הא קרניאל את תעודתו ברצון ודבריו יצאו הפעם באמת מן הלב, נאומו לא היה ארוך, אבל ברברים מעטים, קלים מהובלים כנהוג בתדורים שלום-עליכמיים תאר לפני הקהל

מעניני היום

תולסתוי וממומו בעולם

בדבר תולסתוי וחיו מצאנו בעתונים העכרים והרוסיס את הזרמים המענינים הבאים: האלוף ליאו ניקוליוביץ תולסתוי נולד באחוזת המפורסמת "יסנאיה פוליאנה", אשר בפלך סו לה ביום 28 אנוסטו-שנת 1828. משפחת האלופים תולסתוי מוצאה מאיש פרוסי, ד"ק שמו, (לאמר עב ומוסב ברוסיה, הולסתוי), שבא לנאיה השש עשרה לרוסיה, אבי אביו הוקן של הסופר היה פטי, אחד מירדיו המקורכים של פטר הגדול, שממנו קבל זמן התיאה אלוף. האלוף ליאו ירש מאמו, שהיתה טכנות מלפחת הנסיך וילקונסקי, את כשרון הספרות שהצטיין בו בהגריו באופן מזהיר מאד, גם אמו של האלוף, אשה בלה, רפה כחצינויה, הצמינה מאד בחכורי בריות ואגרות נבאלות, שהיתה מספרת אותן בחכרת אנשים גדולים ומשמילים לילות שלמים ומקסימה את השומעים בהור יפין, גם בהאלוף ליאו תולסתוי גראו עוד כימו נערותי נצני כשרון גדול לספר ספורים, שהיה מושך אליו בהם ככחבלי-קסם את לב חבריו בני גילו.

אחרי מות אבותיו יצא האלוף ליאו לגור אצל דודו וישקובה לקואן, ושם בקר את המכללה והיה מתלמידי המחלקה ללשונות המורה, אבל עוד בהיותו תלמיד המכללה מקואנית, נראו בו הרבה מאותן הנטיה המיוחדת, אשרו